

29/3/85

EL LLENGUATGE

El relatiu temporal (IV)

A més de les dates, hi ha tot de mots o d'expressions adverbials que són termes ben determinats o que ens poden aparèixer com a tals, i que poden constituir l'antecedent d'un terme relatiu amb valor temporal: *avui, ahir, demà, ara, aleshores, actualment, en aquest moment*, etc.: *Els pobles de la comarca menyspreen Surana avui que la veuen pobra i minvant* (Rovira i Virgili); *Ara que la maror emotiva aixecada per la commemoració del centenari de la naixença de Pompeu Fabra ha recedit potser una mica, no deu ésser del tot inútil que...* (Gabriel Ferrater); *Però ara que vingui la temporada de pluges, deixarà entrar l'aigua, com les altres* (Pere Calders). Però malgrat que mots com *ara i avui* tenen una significació que podem considerar precisa i determinada, les subordinades relatives temporals de les construccions precedents tenen un valor que ens sembla més acostat a la determinació que no pas a l'explicació.

No podem concloure aquestes notes sobre el relatiu temporal sense dedicar un apartat a les con-

struccions amb el verb *ésser*, encara que aquestes s'inscriguin en un tipus estructural més ampli, al qual ja hem dedicat algun comentari en d'altres ocasions. Ens referim a les construccions que no descriurem millor que dient-ne un exemple amb el títol d'un dels poemes més coneguts de J. V. Foix: *És quan dormo que hi veig clar*. Si aquestes construccions (construccions impersonals), contràriament a l'exemple precedent, s'inicien amb un mot o frase temporal, seguit de la forma del verb *ésser*, l'oració subordinada no pot ésser introduïda sinó per *quan*: *Llavors fou quan, per exemple, s'intentà erigir en regla que el participi passat del verb havia de concordar...* (Fabra). Però si, com en l'exemple inicial, la construcció comença amb la forma del verb *ésser* seguida d'un mot o frase temporal, l'oració subordinada es pot introduir per *que* (mot del qual aleshores és difícil de dir que és un relatiu, perquè en construccions paral·leles pot tenir valor modal, causal, etc.) o per *quan*: *És llavors que es veu fins a quin punt el nostre lèxic ha estat pertorbat...* (Fabra); *És en aquests moments, i a sol colgant, quan aquesta avinguda guanya...* (J. V. Foix). Però si el complement de *ésser* ja és *quan*, és normal de no repetir-lo i d'introduir la subordinada amb *que*: *És solament quan tenim... que escrivim amb correcció ortogràfica* (Fabra), *És quan calço coturn que empetteixo* (Foix).

Albert Jané